

Sygn. I C 1689/18

P O S T A N O W I E N I E

Dnia 19 maja 2021 r.

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie I Wydział Cywilny
w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Rejonowego Monika Wasilewska

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 2021 r. w Warszawie na posiedzeniu
sprawy z powództwa

M.B. (1), U.B., M.B. (2)

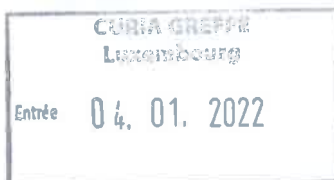
przeciwko

X. S.A

o zapłatę

postanawia

1. podjąć postępowanie w sprawie, gdy z zakończyła się sprawa przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej o sygn. akt C – 19/20;
2. zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z następującymi pytaniami prawnymi:
 - a. Czy w świetle celu dyrektywy Rady 93/13/EWG jakim jest ochrona konsumenta przed nieuczciwymi warunkami umów z przedsiębiorcami, uprawniona jest interpretacja, że wraz z unieważnieniem przez sąd umowy przy zastosowaniu reguł z dyrektywy, kończy się zastosowanie tej dyrektywy, a z nią ochrona konsumenta, stąd zasad rozliczenia dla konsumenta oraz

Za zgodność z oryginałem
stwierdza
STAROSY SEKRETIARZ SĄDOWY
Kopiał
Justyna Kopiał

przedsiębiorcy trzeba poszukiwać w przepisach krajowego prawa zobowiązań właściwego dla rozliczenia nieważnej umowy,

- b. Czy w świetle art. 6 i 7 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, jeżeli sąd stwierdzi, że dany warunek umowy jest niedozwolony, a umowa nie może obowiązywać po eliminacji tego warunku, przy braku zgody stron do wypełnienia powstałej luki zapisami zgodnymi z ich wolą oraz przy braku przepisów dyspozytywnych, sąd powinien unieważnić umowę poprzestając na woli konsumenta żądającego aby sąd unieważnił umowę czy też sąd ma badać z urzędu, wykraczając poza żądania stron, majątkową sytuację konsumenta, dla ustalenia, czy unieważnienie umowy nie narazi konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje,
- c. Czy art. 6 dyrektywy 93/13 pozwala, na interpretację, zgodnie z jaką, jeżeli sąd dojdzie do wniosku, że unieważnienie umowy byłoby szczególnie niekorzystne dla konsumenta, a pomimo nakłaniania stron, nie dojdą one do porozumienia co do wypełnienia umowy, mając na względzie obiektywnie rozumiane dobro konsumenta, sąd może wypełnić powstałą w umowie lukę po „usunięciu” z niej nieuczciwych postanowień, przepisami prawa krajowego nie dyspozytywnymi, w rozumieniu wskazanym w wyroku Trybunału C-260/18 tzn. mającymi wprost zastosowanie do luki w umowie, a konkretnymi przepisami prawa krajowego, które można zastosować do przedmiotowej umowy tylko odpowiednio lub przez analogię, a które odzwierciedlają regułę obowiązującą w krajowym prawie zobowiązań,
3. na podstawie art. 177 § 1 pkt 3¹ kpc zawiesić postępowanie w sprawie do czasu zakończenia postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Za zgodność z oryginałem
stwierdza

STARSZY SEKRETARZ SĄDOWY

Justyna Kociat
Justyna Kociat

UZASADNIENIE

Wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Sąd odsyłający

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie, I Wydział Cywilny

Strony w postępowaniu głównym

Powód: M.B. (2), U.B., M.B. (1)

Pełnomocnika powoda: radca prawny R.M.

Pozwany: X. spółka akcyjna z siedzibą w W.

Pełnomocnik pozwanego: radca prawny B.Ś.

Przedmiot sporu w postępowaniu głównym

Powodowie zgłosili roszczenie o zapłatę kwot zapłaconych do pozwanego banku tytułem wykonania umowy kredytu hipotecznego, jakiego kwota wyrażona została w walucie polskiej indeksowanej do waluty obcej – CHF. Zgodnie z ich stanowiskiem dochodzona kwota była świadczona bez podstawy prawnej, gdyż postanowienia umowy stanowiące o ustalaniu kursu CHF stanowią niedozwolone postanowienia umowne, przez co są one bezskuteczne. Zdaniem powodów oznacza to, że nie można wypełnić umowy w tym zakresie, co uzasadnia wniosek, że nieważny jest również zapis umowy o indeksacji kwoty kredytu. Obliczyli kwotę żądania pozwu jakby kredyt był udzielony w walucie polskiej bez indeksacji, ale jakby był oprocentowany jak kredyt indeksowany. Zastrzegli, że godzą się na też na to aby sąd krajowy uznał umowę za nieważną.

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Sąd w oparciu o art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zwraca się z prośbą o wykładnię artykułu 3 ustęp 1, artykułu 6 ustęp 1, artykułu 7 i artykułu 8b dyrektywy 93/13 EWG z 5 kwietnia 1993 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, gdyż wykładnia jest niezbędna do wydania orzeczenia w niniejszej sprawie.

Za zgodność z oryginałem
stwierdza

Justyna Kopchał
Kopchał

Przepisy prawa polskiego

Art. 5 Kodeksu cywilnego

nie można czynić ze swojego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony.

Art. 56 Kodeksu cywilnego

Czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współżycia społecznego i z ustalonych zwyczajów.

Art. 58 Kodeksu cywilnego

§ 1. Czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy.

§ 2. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

§ 3. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Art. 385¹ Kodeksu cywilnego

§ 1. Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Za zgodność z oryginałem

stwierdza

STARY DELEGOWANY SĄDOWY

Łopien
Justyna Kopyt

§ 2. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

§ 3. Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

§ 4. Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje.

Art. 405 Kodeksu cywilnego

Kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Art. 406 Kodeksu cywilnego

Obowiązek wydania korzyści obejmuje nie tylko korzyść bezpośrednio uzyskaną, lecz także wszystko, co w razie zbycia, utraty lub uszkodzenia zostało uzyskane w zamian tej korzyści albo jako naprawienie szkody.

Art. 409 Kodeksu cywilnego

Obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

Art. 410 Kodeksu cywilnego

§ 1. Przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego.

§ 2. Świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli

Za zgodność z oryginałem

stwierdza

STANISŁAW KOPCIAŁ

Kopiar
Justyna Kopciał

czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Art. 227 Kodeksu postępowania cywilnego

Przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

Art. 321 Kodeksu postępowania cywilnego § 1. Sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie.

Art. 69 ustawy Prawo Bankowe (w wersji obowiązującej w chwili zawarcia umowy)

1. Przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

2. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności:

- 1) strony umowy,
- 2) kwotę i walutę kredytu,
- 3) cel, na który kredyt został udzielony,
- 4) zasady i termin spłaty kredytu,
- 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany,
- 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu,
- 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu,
- 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych,
- 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje,
- 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Za zgodność z oryginałem
stwierdza

STANISŁAW KOPCIBAŁA S. 1044
Kopciuba
Justyna Kopciuba

Przepisy prawa Unii Europejskiej

W motywach dyrektywy 93/13 Rady z dnia 5 kwietnia 1993 r. wskazano, że dyrektywa została przyjęta „aby ułatwić ustanawianie rynku wewnętrznego i chronić obywatela jako konsumenta nabywającego towary i usługi na podstawie umów , które podlegają prawom innych Państw Członkowskich, istotne jest eliminowanie nieuczciwych warunków z tych umów”

Motyw trzynasty dyrektywy 93/13 „zakłada się , iż obowiązujące w państwach członkowskich przepisy ustawowe i wykonawcze, które bezpośrednio lub pośrednio ustalają warunki umów konsumenckich, nie zawierają nieuczciwych warunków; w związku z tym nie wydaje się konieczne rozpatrywanie warunków umów, które są zgodne z obowiązującymi przepisami ustawowymi lub wykonawczymi oraz zgodne z zasadami lub postanowieniami konwencji międzynarodowych, których stronami są państwa członkowskie lub Unia Europejska; użyte w art. 1 st. 2 sformułowanie „obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze” obejmuje również zasady, które zgodnie z prawem będą stosowane między umawiającymi się stronami , z zastrzeżeniem że nie dokonano żadnych innych uzgodnień

Art. 1 ustęp 2 dyrektywy

Warunki umowy odzwierciedlające obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze oraz postanowienia lub zasady konwencji międzynarodowych, których stroną są Państwa Członkowskie lub Wspólnota, zwłaszcza w dziedzinie transportu, nie będą podlegały przepisom niniejszej dyrektywy

Art. 3 ust.1 dyrektywy

Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe , jeżeli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy, praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta

Art.6 ust. 1 dyrektywy

Za zgodność z oryginałem
stwierdza

SPRZĄDZALNIA PRAW
Kopieć
Justyna Kąkolat

Państwa Członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami, nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków.

Art. 7 ust. 1 dyrektywy

Zarówno w interesie konsumenta jak i konkurentów, państwa członkowskie zapewniają stosowanie i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami

Art. 8b ust. 1 dyrektywy

Państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszeń przepisów krajowych przyjętych na mocy niniejszej dyrektywy i podejmują wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia ich wykonywania. Przewidziane sankcje muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające

Przedstawienie istotnych okoliczności faktycznych

1. W drodze podpisanej w dniu 4 czerwca 2007 r. umowy powodowie uzyskali od banku poprzednika prawnego pozwanego kredyt hipoteczny w kwocie 339 881,92 zł, przy czym kredyt miał być indeksowany kursem waluty obcej - CHF.
2. Kredyt był przeznaczony na zakup opisanego lokalu mieszkalnego. Zakup był w całości sfinansowany kredytem i jego cena wynosiła 332 000,00 zł.
3. Powodowie są konsumentami.
4. Spłata kredytu miała nastąpić w 360 miesięcznych ratach. Oprocentowanie kredytu bazowało o stawkę LIBOR.
5. W par. 9 ust. 2 umowy zawartej na formularzu banku jest zapis, że w dniu wypłaty kredytu lub każdej transzy kredytu kwota wypłaconych środków będzie przeliczana na według kursu kupna walut określonego w Tabeli Kursów tworzonej przez bank

Za zgodność z oryginałem

stwierdza

Kopiuł
Kopista

6. W par. 10 ust. 3 umowy kredytowej, znajduje się zapis, że wysokość zobowiązania powodów będzie ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w CHF-po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży walut określonego w Tabeli Kursów tworzonej przez bank,
7. Celem nawiązania przez strony przedmiotowego kredytu było: powodowie chcieli zakupić konkretną nieruchomość, a ponieważ nie mieli środków na sfinansowanie zakupu, zaciągnęli w banku przedmiotowy kredyt hipoteczny (za uzyskane środki zakupili tą nieruchomość, przez co ich majątek powiększył się o wartość owej nieruchomości); natomiast bank, jako przedsiębiorca, chciał zarobić na udzieleniu powodom kredytu na tą konkretną nieruchomość, przez uzyskanie wynagrodzenie w postaci rat spłacanych przez powodów, których częścią była marża banku. Owe raty, w szczególność kurs waluty, jaki stanowił podstawę ustaleni rat, został przez bank określony w sposób niedozwolony, t.j bank mógł jednostronnie go kształtować, przez co mógł jednostronnie kształtować zobowiązanie powodów.
8. Powodowie spłacają kredyt w walucie polskiej.
9. Z dowodów zawnioskowanych i przeprowadzonych w sprawie zgodnie z Kodeksem postępowania cywilnego wynika, że powodowie, nie ma oszczędności (zeznał, że nie ma oszczędności jeden powód, pozostali powodowie, za zgodą stron, nie byli słuchani, są rodzicami przesłuchanego powoda, jaki faktycznie spłaca kredyt)
10. Mieszkanie, jakie zakupili powodowie warte jest obecnie ok. 400 000,00 zł,
11. Zawarta między stronami umowa odpowiada swoją treścią wykształconej w praktyce obrotu umowie o kredyt indeksowany do waluty obcej. Umowy takie wykształciły się jako odmiana kredytu bankowego. Dopiero od 2011 r., wraz z wejściem w życie ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, pojęcie kredytu indeksowanego do waluty innej niż waluta polska zostało wprowadzone do treści ustaw. Regulacja ograniczyła się do wprowadzenia obowiązku określenia w umowie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu oraz umożliwienia kredytobiorcy spłaty kredytu w walucie obcej.
12. Cechą takich umów było dokonanie przeliczenia kwoty kredytu wyrażonej w złotych polskich na kwotę w walucie obcej. Kwota w walucie obcej stanowiła podstawę ustalenia salda zadłużenia kredytobiorcy i naliczana odsetek, a następnie wysokości

Za zgodność z oryginałem

stwierdza

STANISŁAW KAPCIAŁA

Kapciała
Stanisław Kapciała

rat. Rata ustalana w walucie obcej była następnie przeliczana na kwotę wyrażoną w walucie polskiej, do zapłaty jakiej zobowiązany był kredytobiorca.

13. Celem tzw. indeksacji kwoty kredytu, było zastosowanie oprocentowania właściwego dla kredytów w walucie indeksacji. Takie oprocentowanie było znacznie niższe niż oprocentowanie kredytów w walucie polskiej, nieindeksowanych. Co przekładało się na niższą, niż przy kredytach w złotych polskich, comiesięczną ratę. Ale z drugiej strony, uzależniało kwotę zadłużenia od obowiązującego w danym dniu kursu waluty, przez co wraz ze znacznym wzrostem wartości waluty indeksacji, znacznie wzrosło zadłużenie powodów wyrażone w walucie polskiej, przy czym w razie zmniejszenia kursu waluty indeksacji, zmniejszy się też zadłużenie powodów wyrażone w walucie polskiej.

Argumenty stron postępowania

Powodowie swe roszczenie wywiedli z twierdzenia, że umowa kredytu hipotecznego jaką zawarli z poprzednikiem pozwanego ma zapisy niedozwolone, a jako abuzywne nie wiążą stron, stąd powodowie świadcząc raty spłaty kredytu zgodnie z umową, nadpłacili względem ich należnego i zgodnego z prawem zobowiązania. Za niedozwolone/nieuczciwe wskazali na zapisy § 9 ust. 2 oraz § 10 ust. 3 umowy, jakie pozwalały bankowi na dowolne kształtowanie kursu waluty indeksacji i nie określały żadnych reguł owego kształtowania kursu, przez co bank jednostronnie określał zobowiązanie powodów. Ich zdaniem uznanie tych zapisów umowy za postanowienia niedozwolone, uniemożliwia ustalenie kursu waluty indeksacji, właściwej dla rozliczenia umowy. Dlatego też ich zdaniem, należy z umowy usunąć postanowienia o indeksacji kredytu i należne zobowiązanie powodów ustalić z pominięciem zapisów o indeksacji, przez co powodowie byli zobowiązani do świadczenia rat, jakby był to kredyt w PLN oprocentowany o stawkę LIBOR.

Powodowie zastrzegli, przy tym, że godzą się na przesłankowe stwierdzenie nieważności umowy przez Sąd.

Zdaniem pozwanego taka konstrukcja kredytu złotówkowego indeksowanego do waluty obcej mieści się w konstrukcji kredytu bankowego i nie naruszała art. 69 Prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym w 2008 r. - roku zawarcia przedmiotowej umowy.

Co do postulowanego przez powodów rozliczenia umowy w oparciu o oprocentowanie właściwe dla waluty indeksacji, ale tak jakby kredyt był udzielony w walucie polskiej bez indeksacji, to podniósł, że byłoby do stworzenie umowy niezgodnej z zamiarami stron i jest to niezgodne z przepisami prawa.

Za zgodność z oryginałem
stwierdza

STANISŁAW STANISŁAWSKI
Kopiuł
Justyna Kopytał

Wskazał również, że zarzucana pozwanemu abuzywność postanowień umowy w części przewidującej przewalutowanie według kursu obowiązującego w pozwanym Banku, była chybiona, gdyż stosowane przez Bank kursy walut były rynkowe.

Podstawy wystąpienia z pytaniami prejudycjalnymi:

U podstaw wystąpienia z pytaniami prejudycjalnymi leży chęć ustalenia konsekwencji zastosowania przepisów dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach dla konsumentów i sprzedawców/dostawców oraz chęć ustalenia prawidłowego procedowania sądu przy zastosowaniu przepisów tej dyrektywy oraz przepisów polskiego prawa krajowego powstałych z implementacji do polskiego porządku prawnego dyrektywy 93/13

Pytanie I

Czy w świetle celu dyrektywy Rady 93/13/EWG jakim jest ochrona konsumenta przed nieuczciwymi warunkami umów z przedsiębiorcami, uprawniona jest interpretacja, że wraz z unieważnieniem przez sąd umowy, przy zastosowaniu reguł z dyrektywy, kończy się zastosowanie tej dyrektywy, do praw stron, a z nią ochrona konsumenta, stąd zasad rozliczenia dla konsumenta oraz przedsiębiorcy trzeba poszukiwać w przepisach krajowego prawa zobowiązań właściwego dla rozliczenia nieważnej umowy

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału system ochrony stworzony przez dyrektywę 93/13 opiera się na założeniu, że konsument jest słabszą stroną niż przedsiębiorca, zarówno pod względem siły negocjacji, jak i ze względu na stopień poinformowania i w związku z tym godzi się on na postanowienia sformułowane wcześniej przez przedsiębiorcę, nie mając wpływu na ich treść (tak m.in. w wyroku C- 484/08, oraz C-70/17).

W innych orzeczeniach Trybunał stwierdził, że celem dyrektywy 93/13 jest ochrona konsumenta i przywrócenie równowagi pomiędzy stronami poprzez wyłączenie zastosowania warunków uznanych za nieuczciwe, przy jednoczesnym zachowaniu, co do zasady, ważności pozostałych warunków tej umowy (wyroki TSUE C-96/16, C-94/17, C- 19/20)

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie o sygn. akt C- 260/18, stwierdził, że jeżeli umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne, normy dyrektywy nie chcą stwierdzenia nieważności umowy kredytów lecz jedynie dopuszczają taką możliwość.

Za zgodność z oryginałem
stwierdza

Justyna Kopciat
Kopciat

Wnioski płynące z tego orzeczenia są takie: jeżeli sąd uzna, że klauzule przeliczeniowe są abuzywne i nie wiążą stron od początku, a wypełnienie owej luki jest konieczne dla trwania umowy zgodnej z zamiarem stron; to powstałą lukę w umowie można uzupełnić w ten sposób, że wyrok może zawierać zgodną wolę stron co do uzupełnienia treści umowy; jeżeli do takiego konsensusu nie dojdzie, to luka powstała po stwierdzeniu części umowy za abuzywną, może zostać wypełniona przez sąd przepisami dyspozytywnymi o cechach określonych w tym wyroku TSUE, tzn. znajdującymi wprost zastosowanie do tego typu umowy (ustanowionymi przez ustawodawcę krajowego w tym celu) w razie braku odmiennej regulacji umownej. Jeżeli nie dojdzie do uzupełnienia umowy w sposób przewidziany powyżej, to sąd krajowy może uznać umowę za nieważną.

Ponieważ sąd odsyłający stwierdza, że w polskim prawie, nie ma przepisów dyspozytywnych, jakie mógłby zastosować wprost dla wypełnienia owej luki w umowie, to pozostaje jako kierunek orzekania unieważnienie umowy.

Wówczas wydaje się, że skutków takiego unieważnienia umowy poszukiwać należy w przepisach prawa krajowego. W wyroku C-349/18 Trybunał, badając umowę przewozu, powołując dyrektywę 93/13, stanął na stanowisku, że konsekwencje takiego unieważnionego stosunku nie wchodzą w zakres owej dyrektywy, a w zakres regulacji prawa krajowego.

Przy czym sąd odsyłający zauważa, że normy krajowego prawa zobowiązań dążą do zachowania równości praw obu stron. Skutki takiej unieważnionej umowy w prawie krajowym określają przepisy regulujące nienależne świadczenie. Przy czym przepisy te dążą do ustalenia równych strat po obu stronach, z pominięciem potrzeby ochrony jednej ze stron - konsumenta. Nie zawierają w sobie uprzywilejowania praw jednej ze stron.

Zastosowanie norm prawa krajowego, spowoduje, że nie zostanie zastosowany tzw. skutek odstraszający dyrektywy (art. 7 dyrektywy), gdyż przepisy prawa krajowego nie przewidują sankcji, jaką może zastosować sąd orzekający w indywidualnej sprawie konsumenta powołującego się na nieuczciwość pewnych zapisów umowy.

Pytanie II

Czy w świetle art. 6 i 7 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, jeżeli sąd stwierdzi, że dany warunek umowy jest nieuczciwy, a umowa nie może obowiązywać po eliminacji tego warunku; przy braku zgody stron do wypełnienia powstałej luki zapisami zgodnymi z ich wolą oraz przy braku przepisów dyspozytywnych, mających zastosowanie do umowy wprost w braku uzgodnień stron; sąd powinien unieważnić umowę poprzestając na woli konsumenta żądającego aby sąd unieważnił

Za zgodność z oryginałem

stwierdza

Instytut Spraw Obywatelskich

Kopiu
Justyna Kaptciał

umowę czy też sąd ma badać z urzędu, wykraczając poza żądania stron, majątkową sytuację konsumenta, dla ustalenia, czy unieważnienie umowy nie narazi konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje,

Jeżeli Trybunał odpowie na pierwsze pytanie twierdząco, to pojawia się potrzeba interpretacji w kierunku procedowania przez sąd spraw w oparciu o dyrektywę 93/13.

Trybunał w wyroku C-70/17 oraz wyroku C-269/19 wskazał, że unieważnienie umowy pociąga za sobą takie same następstwa jak postawienie pozostałej do spłaty kwoty kredytu w stan natychmiastowej wykonalności, co może przekroczyć możliwości finansowe konsumenta. Na kolejne następstwa unieważnienia umowy i zastosowania prawa krajowego, wskazuje orzecznictwo polskich sądów powszechnych i Sądu Najwyższego; które na podstawie art. 406 Kodeksu cywilnego wskazały, że jeżeli nienależne świadczenie określonej kwoty nastąpiło z wyraźnym przeznaczeniem, wówczas obowiązek wydania dotyczy nabytej nieruchomości (tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24.06.2014 r., sygn. akt VI ACa 1823/14 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 03.10.2019 r., sygn. akt I CSK 122/16).

Zdaniem sądu odsyłającego przy braku bądź niewielkich oszczędnościach konsumenta i przy wzroście wartości nieruchomości zakupionej przez niego, zgodnie z wolą stron, za przedmiotowy kredyt; skutki unieważnienia umowy mogą być szczególnie niekorzystne dla konsumenta.

W wyroku C-19/20 Trybunał wskazał, że unieważnienie umowy nie może zależeć od wyraźnego żądania konsumenta, lecz powinno wynikać z obiektywnego zastosowania przez sąd krajowy kryteriów ustanowionych na mocy prawa krajowego. Obowiązujące zasady procedowania w prawie polskim nakazują orzekać w ramach żądań powoda i zarzutów pozwanego, nie stanowią o możliwość badania przez sąd okoliczności faktycznych nie podniesionych przez żądaną ze stron.

Czy Sąd krajowy po pouczeniu konsumenta o następstwach unieważnienia umowy, powinien oprzeć się na kierunku procedowania jaki wynika z żądań stron i poprzestać na realizacji zgłoszonych wniosków dowodowych, tzn. przy braku żądania ustalenia sytuacji konsumenta, nie ustalać tej. Czy też dla obiektywnego ustalenia czy unieważnienie umowy nie narazi konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje, sąd krajowy może sam ustalać sytuację konsumenta, w tym na przykład: ile oszczędności ma konsument i jaka obecnie jest wartość nieruchomości, jaką nabył za przedmiotowy kredyt oraz czy stanowi ona w dalszym ciągu jego własność.

Za zgodność z oryginałem
stwierdza

Kopie
Justyna Kopciał

Jeżeli Trybunał odpowie, że sąd krajowy powinien sam badać sytuację konsumenta, tak aby dojść do obiektywnego wniosku czy unieważnienie umowy nie narazi konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje, to pojawia się pytanie, jak bardzo sąd krajowy może badać tą sytuację.

Według polskiego prawa procesowego sąd krajowy orzeka w ramach żądań zgłoszonych w procesie, o czym przekonuje orzecznictwo Sądu Najwyższego m.in. uchwała III CZP 11/20, gdzie wskazano, to iż w polskim prawie obowiązuje teoria dwóch kondykcji.

Czy sąd krajowy dla oceny czy unieważnienie umowy nie spowoduje, że konsument znajdzie się w szczególnie niekorzystnej sytuacji; w ramach procesu w sprawie głównej, wytoczonego w oparciu o przepisy powstałe po implementacji do polskiego porządku krajowego dyrektywy 93/13; będzie musiał z urzędu oceniać skutki niezgłoszonych jeszcze, hipotetycznych żądań przedsiębiorcy - banku, które ten może zgłosić po unieważnieniu umowy.

Pytanie III

Czy art. 6 dyrektywy 93/13 pozwala, na interpretację, zgodnie z jaką, jeżeli sąd dojdzie do wniosku, że unieważnienie umowy byłoby szczególnie niekorzystne dla konsumenta, a pomimo nakłaniania stron, nie dojdą one do porozumienia co do wypełnienia umowy; mając na względzie obiektywnie rozumiane dobro konsumenta, sąd może wypełnić powstałą w umowie lukę po „usunięciu” z niej nieuczciwych postanowień, przepisami prawa krajowego nie dyspozytywnymi, w rozumieniu wskazanym w wyroku Trybunału C-260/18 tzn. mającymi wprost zastosowanie do luki w umowie, a konkretnymi przepisami prawa krajowego, które można zastosować do przedmiotowej umowy tylko odpowiednio lub przez analogię, a które odzwierciedlają regułę obowiązującą w krajowym prawie zobowiązań.

Jeżeli sąd krajowy ustali, przy uwzględnieniu kryteriów określonych w art. 3 i art. 5 dyrektywy 93/13, że w świetle konkretnych okoliczności danego przypadku warunek zawarty w umowie pomiędzy konsumentem a przedsiębiorcą, nie spełnia wymogów dobrej wiary, równowagi i przejrzystości, przez co jest to nieuczciwym warunkiem umowy i jest nieważny z mocy prawa, to wywodząc z art. 6 ust. 1 dyrektywy sąd nie może uzupełnić tej umowy poprzez zmianę owego warunku (tak TSUE w wyrokach o sygn. akt: C-618/10, C-26/13, C-70/17).

W wyroku C-125/18 Trybunał uznał, że gdyby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowie, to takie uprawnienie mogłoby zagrażać realizacji długoterminowego

Za zgodność z oryginałem
stwierdza

STARSZY PROKURATOR
Kopia
Justyna Kopała

celu ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13. Przyczyniłoby się do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów, ponieważ nadal byłiby oni zachęceni do stosowania rzeczonych warunków, wiedząc, że nawet gdyby miały one być unieważnione, to jednak umowa mogłaby zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy, tak aby zagwarantować w ten sposób uwzględnienie interesu rzeczonych przedsiębiorców.

W wyroku C - 260/18 Trybunał wskazał, że wyjątkowo luka w umowie powstała z uznania za nieważne nieuczciwych warunków umowy, może być zastąpiona przepisami dyspozytywnymi, ustanowionymi przez prawodawcę krajowego dla danych umów, w celu zachowania równowagi praw i obowiązków stron umowy, tylko takie przepisy korzystają z domniemania uczciwego charakteru.

Sąd odsyłający wskazuje, że takich przepisów, które mogłyby zostać stosowane wprost do umowy, nie ma w polskim systemie prawa.

W wyroku tym Trybunał wskazał, że art. 6 dyrektywy 93/13 sprzeciwia się temu aby owa luka w umowie mogła być wypełniona wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane zasadami słuszności lub ustalonymi zwyczajami.

Sąd krajowy orzeka w ramach żądań zgłoszonych w procesie, ale jeżeli Trybunał odpowie twierdząco na pytanie II, to sąd krajowy będzie oceniał czy unieważnienie umowy nie spowoduje, że konsument znajdzie się w szczególnie niekorzystnej sytuacji.

W wyroku z dnia 25 listopada 2020 r., C-269/19 Trybunał stwierdził, że jeżeli sąd krajowy uzna, że rozpatrywana umowa nie może, zgodnie z prawem umów, nadal być prawnie wiążąca po usunięciu danych nieuczciwych warunków, a przy tym nie istnieje przepis prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym i jeżeli konsument nie wyraził woli utrzymania w mocy nieuczciwych warunków umownych, a unieważnienie umowy narażałoby tego konsumenta na szczególnie szkodliwie konsekwencje, to system ochrony konsumenta ustanowiony w dyrektywie 93/13, wymaga, aby dla przywrócenia rzeczywistej równowagi między wzajemnymi prawami i obowiązkami stron umowy, sąd krajowy podjął, z pełnym uwzględnieniem prawa krajowego, wszelkie niezbędne środki mające na celu ochronę konsumenta przed szczególnie szkodliwymi konsekwencjami, jakie może wyrzucić unieważnienie danej umowy kredytowej (pkt 41).

Sąd odsyłający chciałby wskazania przez Trybunał prawidłowej interpretacji dyrektywy 93/13 w sytuacji, gdy nie można osiągnąć obu celów - który z celów dyrektywy jest ważniejszy czy ochrona konsumenta, w tym i ochrona przed niekorzystnymi skutkami unieważnienia umowy czy osiągnięcie skutku zniechęcającego dla przedsiębiorcy czyli tzw.

Za zgodność z oryginałem

stwierdza

Kopini
Justyna Kopiniat

sankcji, która uniemożliwia wypełnienie umowy normami prawa krajowego mającymi charakter nie dyspozytywnych w znaczeniu nadanym temu pojęciu przez Trybunał w wyroku C-260/18.

Za zgodność z oryginałem
stwierdza

STARSZY DEKRETARZ SEKCJI VI

Kopciuk
Justyna Kopciuk